

later vijf landeigen bisschoppen, kerkleiders in de canonieke zin van het woord, had voor de priesteropleiding in ons land. Na een schets van het organisatorische kader, waarbinnen die opleiding omstreeks 1850 functioneerde,³ wordt ingegaan op die opleiding zelf. Daarbij komen diverse aspecten aan de orde, zoals de onderscheiden vestigingsplaatsen, de geleding van de studie en het vormingsconcept dat aan deze ambtsopleiding ten grondslag lag. Vervolgens wordt aandacht geschonken aan de wijze, waarop de eerste generatie bisschoppen aan haar verantwoordelijkheid voor de vorming van het kerkelijk kader tijdens die eerste jaren na 1853 uitvoering heeft gegeven. Een korte evaluatieve terugblik sluit het betoog af. Een en ander betekent, dat in dit artikel de nadruk ligt op de kweekplaatsen, waar zielzorgers ten behoeve van seculiere parochies werden gevormd; de eigen studiehuisen van de regulieren komen enkel als enigszins op zichzelf staand element in de beschrijving van de katholieke infrastructuur rond 1850 aan de orde.

De titel van dit opstel is ontleend aan het zogeheten 'voetgebed'. Dit korte gebed werd in deze periode door de priester aan het begin van het Misoffer, dat dagelijks door hem werd opgedragen, afwisselend met zijn misdienaars gebeden aan de voet van het altaar: "Ik zal opgaan tot het altaar van God. Tot God, die mijn jeugd verblijdt". Sinds het Concilie van Trente (1545-1563) gold de priester primair als de bedienaar van de sacramenten. Het opdragen van het Misoffer (na het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965): de viering van de Eucharistie) vormde naast het afnemen of horen van de Biecht het belangrijkste sacrament, dat door hem bediend kon worden. Op die gewijde activiteit was, zeker in de negentiende eeuw, heel het priesterleven gericht. Ook de priesteropleiding was hierop gericht.

De titel verwijst daarom ook naar het vormingstraject dat de aanstaande priester moest doorlopen, voordat hij door de bisschop gewijd kon worden en op grond daarvan de bevoegdheid ontving de zo juist genoemde sacramenten toe te dienen. Voor de priesterstudent was het altaar het einddoel. De lange weg daar naar toe werd wel eens vergeleken met het bestijgen van een hoge berg.⁴ Op de dag van de priesterwijding werd de top bereikt. Alvorens daar aan te komen was een aantal tussenstadia voorzien, de zogeheten wijdingstrappen. Voordat hij de eerste trap bereikte, ontving de priesterkandidaat, – aan het begin van zijn theologiestudie –, de tonsuur of kruinschering. Door deze symbolisch-juridische akte werd hij opgenomen in de kerkelijke stand. In de loop van het tweede studiejaar volgden de vier lagere wijdingen: achtereenvolgens die van ostiarius of deurwachter, lector of voorlezer, exorcist of duivelbezweerder en acoliet of altaar-

3 . Niet ingegaan wordt op het ontstaan van de seminarieopleiding in Noord-Nederland na de sluiting van de Leuvense Universiteit in 1797. Zie hiervoor: Th. Clemens, 'Een onbedoeld kind van de revolutie. Veranderingen in de opleiding van priesters voor de Rooms-Katholieke Kerk van de Noordelijke Nederlanden na 1795', in: *Trajecta* 3(1994), 307-327.

4 . Dit beeld van het bestijgen van een berg is terug te vinden in het opschrift boven de ingang van de vroegere seminariekapel van het Bossche grootseminarie Haaren. Dat opschrift luidde: "Quis ascendit in montem Domini?"